

ambianța ducilor și paradelor militare, așa cum ar putea reieși el din unele documentații sau chiar s-ar fi declarat el în mod precis. Laturi mai hotărâtoare ale situației sale artistice au fost atinse desigur în ambianța de tablouri și texte de Juan Allende-Blin sau în comparația cu Georg Klimt a lui Gerd Zacher. Ceea ce ne-ar părea „supraîncărcat” la structurile sale (însă care ar trebui să ne apară de fapt din nou simple după experiențe de ascultare cu Bernd Alois Zimmermann), este comun cu multe expresii ale unei epoci, care a trăit fericirea prezenței unei infinite multitudini de forme ale cristalelor de stîncă, ale faunei marine din adîncuri și a plantelor exotice, le-a descris în versuri și le-a imitat în arhitectură, acea epocă în care au fost înființate cele mai multe grădini zoologice și botanice, dar care în credința nezdruncinată în procesul tehnic a ridicat și turnul Eiffel și a construit podul suspendat de la Wuppertal.

Reger mai stă încă cu un picior în această belle époque a simbolismului și a romantismului tehnic. În același timp însă se conturează în opera sa acele forme în care se distanțează următoarele decenii ale noii obiectivități și ale neoclasicismului plin de scepticism de această epocă a abundenței. Este deosebit de greu ca opera lui Reger să fie interpretată în această perioadă de tranziție. Poate că ea nu este încă mult prea apropiată.

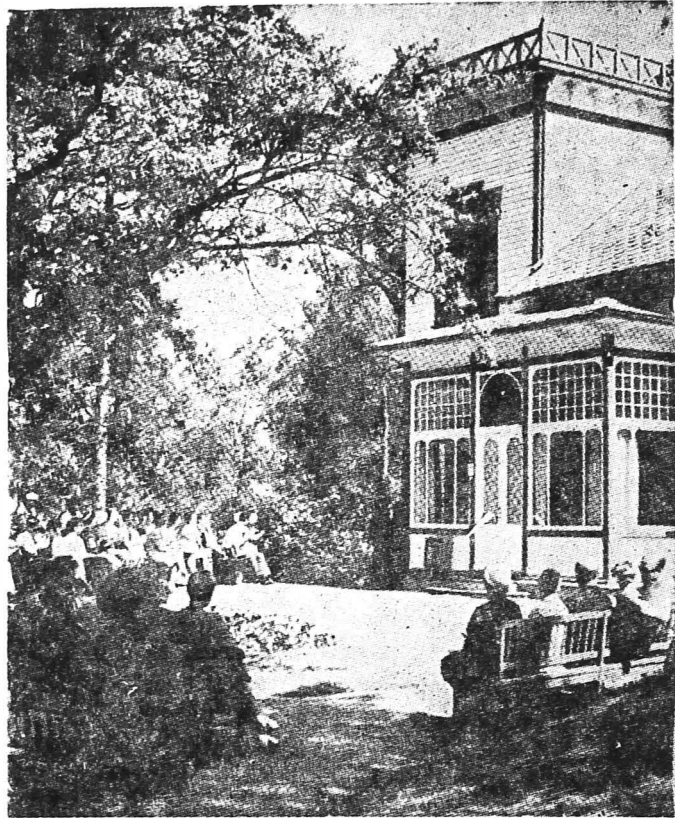
DETLEF GOJOWY

(traducere N. VÎLCU)

Festivalul de la Bergen

Compozitorii Grieg, Svendsen și Sinding, împreună cu violonistul celebru Ole Bull, au tălmăcit lumii printre cei dintîi înzestrările muzicale ale poporului norvegian, sensibilitatea lui romantică, de tip scandinav, dar contaminată de dansurile populare germane și de arta marilor maeștri europeni. Conta-

Karsten Andersen

Troldhaugen : Casa muzeu „Edward Grieg”

minarea aceasta este ușor de înțeles, pe de o parte datorită apropierii țării de coastele din Marea Nordului și Marea Baltică, zone efervescente ale culturii artistice de pe continent, pe de altă parte datorită faptului că, între 1350 și 1550, Bergen — cel mai mare oraș ca întindere și număr de locuitori al Norvegiei — a făcut parte din comunitatea puternicii Ligi hanseatice, a cărei influență a pătruns, pe căile comerțului vehiculator din totdeauna și de cultură spirituală, pînă în adîncul codrilor cu legende despre trol și amintiri de eroi.

Că Bergenul și-a asumat în cele din urmă, înaintea capitalei, sarcina organizării unui festival internațional de artă, a cărui vertebră o constituie muzica, lucrul acesta este o consecință a importanței economice, culturale și turistice a orașului lui Grieg și Ibsen, unde Ole Bull a creat primul Teatru Național norvegian. Port la Marea Nordului, străvechea așezare întinerită în fiecare an de vegetația tumultuoasă a primăverilor septentrionale oferă nu numai un public propriu, deosebit de receptiv la muzică, teatru, coruri, fanfare și oh iar muzică de jazz, ci și numeroși străini veniți din emisfera occidentală să cunoască țările Scandinaviei, poarta lor de intrare dinspre ocean fiind marele port Bergen.

Cea de a douăzeci și una ediție a festivalului complex de muzică, teatru și folclor de la Bergen s-a desfășurat, la începutul verii, cu participări de artiști și formații naționale, în același timp însă și cu numeroase prezențe de dirijori, orchestre, virtuozii străini.

Importanța atribuită acestui festival anual de către organizatori o demonstrează și prezența la concertul inaugural a regelui Olav V și a prințului moștenitor. În sala cu o ideală acustică a Palatului de concerte a orașului, în care activează cu sediu perma-

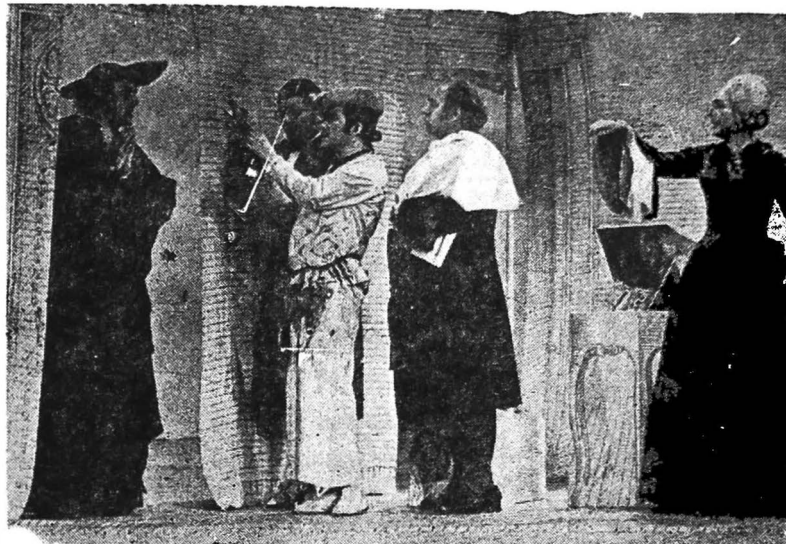
nent Orchestra simfonică locală, deschiderea festivă a înscris în program *Recvieuul* de Verdi, interpretat de orchestra din Bergen, corul Orchestrei simfonice din Londra și, ca soliști vocali, soprana Taru Valjakka/Finlanda/, mezzosoprana Else Paaske/Danemarca/, tenorul Caj Ehrestedt și Almar Heggen/Norvegia/, sub bagheta lui Karsten Andersen, dirijorul permanent al filarmonicii. A fost o execuție olară și vibrantă, care a marcat fericit începutul festivalului.

Dintre ansamblurile și artiștii străini prezenți de-a lungul celor trei săptămâni de concerte, spectacole, recitaluri, momente folclorice, proiecții de filme cu scenarii după autori norvegieni și jamsessions, am reținut admirabilul octet vocal francez *The Swingle Singers*, într-un concert a cappella/Bach, Haendel, Mozart, Telemann, Benedetto Marcello, Johann Pachelbell, Antonio Vivaldi/și în concertul Orchestrei filarmonice din Oslo, dirijată de Miltiades Caridis/Grecia/, care a executat *Simfonieta pentru opt voci și orchestră* de Luciano Berio; pe pianistul Cristoph Eschenbach/R.F.G./, dirijorul Okku Kamu/Finlanda/, ansamblul de balet Félix Blaska/Franța/, Opera regală din Stockholm/*Albert Herring* de Benjamin Britten/, violoncelista Zara Nelsova/S.U.A./, Orchestra simfonică din Praga, dirijată de Jindřich Rohan/Martinu, Johansen, Schubert, Dvořák, Mahler, Cvartetul de coarde din Zagreb/Kuglerič, Bartók, Debussy/ Orchestra de cameră slovacă/Corelli, Haendel/, pianistul de jazz Oscar Peterson, echipele și ansamblurile folclorice din Norvegia, U.R.S.S., Cehoslovacia, Suedia, Spania, R.F.G. și Islanda.

Ceea ce constituie noutatea și atracția festivalului de la Bergen este nivelul ridicat al manifestărilor și egala atenție acordată tuturor domeniilor de artă, încât un recital de jazz are aceeași valoare, pentru organizatori și public, ca oricare dintre concertele simfonice sau reprezentațiile dramatice. Lucrul acesta a fost obținut prin invitarea unor artiști de primă mărime din țară și de peste hotare, ceea ce a conferit și ediției din 1973 o strălucire particulară, prin omogenitate în exigență și realizare artistică a celor mai variate momente de muzică, teatru, coregrafie, folclor și film/s-a prezentat noua producție a studiourilor americane, *Casa păpușilor*, după Ibsen, cu Jane Fonda în rolul Norei/.

„Săptămânile festive vieneze“

„Săptămânile festive vieneze“, care și-au dobândit pe parcursul celor douăzeci și două de ediții anterioare un prestigiu întemeiat în rîndul festivalurilor de pe continent, a adăugat un spor de calitate faimei sale printr-o și mai bună alegere, de astă dată, a artiștilor-oaspeți și a ansamblurilor străine invitate. A fost interesantă, de pildă, confruntarea unor colective artistice de ținută și vechi tradiții în interpretarea repertoriului rossinian, care a dominat o mare parte a repertoriului liric în ultima ediție. Scala din Milano a prezentat *Cenușăreasa*, sub bagheta lui Claudio Abbado, care i-a păstrat muzicii

„Bărbierul din Sevilla“ de Rossini în interpretarea soliștilor Operei de Stat din Berlin

„Lebedei din Pesaro“ întregul freamăt de prospețime și inedit. Opera de cameră a Teatrului Colón de la Buenos Aires a excelat, cu o echipă de voci admirabile — ca timbru, mobilitate, expresie și cultură lirică — în *Scara de mătase*. La rîndul lor, artiștii Operei de stat din Berlin și-au dovedit calitățile de muzicalitate în *Bărbierul din Sevilla*, a cărui regie a fost semnată de Ruth-Berghaus. Artiștii berlinezi au urmărit și izbutit pe deplin să impună, pe lângă frumusețea muzicii rossiniene, și bogata tipologie de personaje semnificative ale lui Beaumarchais. Iată de ce nu am exagerat, afirmînd în altă parte — în acord cu cei mai severi critici din capitala austriacă — că imaginile celebrei opere bufe a lui Gioacchino Rossini au fost, sub toate aspectele, jubilante, adăugînd că modernitatea expresiei a fost o consecință firească a impresiei, atît de dificil de obținut, că acțiunea scriitorului francez, în viziunea rossiniană și în transpunerea regiei, se petrece aici și acum, nu în urmă cu două secole.

S-au bucurat de apreciere spectacolele, de pe scena Teatrului an der Wien, cu *Elisirul dragostei* de Donizetti, cu tenorul Nicolai Gedda, secondat de Reri Grist, Robert Kerns și Eberhard Wächter, regia fiind a lui Otto Schenk. La Opera de stat, Götz Friederich a montat, într-o concepție caracterizată de grandoare, drama lirică *Moise și Aaron* de Arnold Schönberg, dirijor fiind Cristoph Dohnányi.

În concertele și recitalurile festivalului din acest an au apărut virtuozii instrumentiști, dirijori și artiști vocali iluștri, ca Friederich Gulda, Arturo Benedetti Michelangeli, Dietrich Fischer Diskau, Pierre Boulez, Rudolf Serkin, Nathan Milstein, Karl Böhm și Géza Anda.

Viena și-a adus aminte și de astă dată, așa cum a făcut-o mereu, de muzicienii săi „de casă“, de cîntecele străbătute de o ușoară melancolie ale orașului, pe care de altfel nu l-am uitat niciodată. În ciuda unei veri nu prea favorabile concertelor în aer liber, prin grădinile din Grinzing, seară de seară, după terminarea concertelor și spectacolelor, formații *schrammel* au întregit firesc și cu o rezonanță autentică atmosfera frumosului festival vienez.